

RECENZIE

DUKOVÁ, Ivana - DUKA, Martin. - KOHOUTOVÁ, Ivanka: Sociální politika

Praha, Grada Publishing a.s., 2013, 208 s.
ISBN 978-80-247-3880-2

Vzrastajúci záujem študentov o štúdium sociálnych vied je trendom posledných rokov. Autorov to vedie k vydávaniu nových a aktuálnejších publikácií, v ktorých sú obsiahnuté najnovšie poznatky z oblasti sociálnych vied. Ich neoddeliteľnou časťou je aj skúmanie sociálnej politiky, ktorému sa venuje aj učebnica pre odbor sociálnych činností z roku 2013.

Kniha je určená pre odbory sociálneho zamerania, pričom sa okrem teoretických definícií a opisov, venuje predovšetkým aktuálnej situácii sociálnej politiky v Českej republike. Cieľom publikácie je vyjasnenie pojmov, stratégií a politik štátu v sociálnej oblasti. Základom je charakteristika elementárnych termínov a dopad sociálnej politiky štátu na jednotlivca a spoločnosť.

Kniha sa skladá z teoretickej a z praktickej časti. Na konci každej kapitoly je zvýraznená tabuľka s pojmi, ktoré si treba zapamätať a sekcia, kde sú otázky a úlohy vychádzajúce z prečítanej kapitoly. Publikácia je rozdelená na desať kapitol, pričom každá nadväzuje na predchádzajúcu. Prvá polovica (1. až 5. kapitola) je venovaná historickému a teoretickému konceptu sociálnej politiky, ako aj definícii sociálnej politiky a jej vzťahu k iným vedeckým disciplinám.

V prvej kapitole sú vysvetlené ľudské práva, ich ochrana a ukotvenie v medzinárodných dokumentoch. Dôraz autori kladú na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, ktorá bola prijatá 10. 12. 1948 Valným zhromaždením OSN. Dokument sa skladá z občianskych práv, politických práv, hospodárskych práv, práva na vzdelanie a kultúrny rozvoj a sociálnych práv. Práve posledné menované práva sú oblasťou záujmu sociálnej politiky. Táto politika by mala poskytnúť sociálne istoty, ústavou zaručené ľudské práva a umožniť primeraný spôsob života. Nachádza sa tu rozdelenie sociálne-politických doktrín, ako aj rôzne modely sociálnej politiky štátu. Na tomto mieste sú uvedené typológie sociálnych štátov podľa Richarda H. Titmussa a Gosty Esping-Andersena. Na konci kapitoly sa nachádzajú modely moderných sociálnych politik vo svete (Nemecko, Veľká Británia, Švédsko) a porovnanie s modelom sociálnej politiky v bývalej ČSSR.

Ďalšia časť sa venuje popisu podstaty sociálneho štátu, teda Welfare state. Autori ho definujú ako štát blahobytu, verejných sociálnych služieb, štát asistenčný, štát sociálneho zabezpečenia, sociálnych práv či sociálny kapitalizmus. Nachádza sa tu opis

základných cieľov a úloh Welfare state, podmienok vzniku, ako aj problémov, ktorým takýto štát môže čeliť. Pôvodné princípy sociálneho štátu sa objavujú v kresťanskom sociálnom učení, ortodoxnom konzervativizme, liberalizme a marxizme. Pri opisovaní sociálneho štátu, sa publikácia nevyhla ani téme sociálnej spravodlivosti, pričom autori nezabudli rozviesť príklad, ktorý sa používa vo vyspelých krajinách s názvom „model pevného dna a otvoreného stropu“.

V nasledujúcej časti je rozdelená história sociálnej politiky do dvoch vývojových etáp. Prvá začala v starovekých civilizáciách a trvala do novoveku (začiatok 19. storočia). Druhá etapa začala v druhej polovici 19. storočia a trvá dodnes. V tejto časti sú spomenutí najvýznamnejší predstavitelia alebo reformátori sociálnej politiky ako napríklad Daniel Defoe, Otto von Bismarck, lord J.M. Keynes a William Beveridge.

Autori ďalej definujú sociálnu politiku ako vedný odbor, skúmajúci a analyzujúci proces tvorby a realizácie sociálnych politík. Vychádza z politológie, ekonomiky, sociológie, demografie a sociálneho práva. V najširšom zmysle je sociálna politika chápaná ako všetko týkajúce sa spoločnosti, vzťahy medzi ľuďmi, procesy na úpravu pracovných, životných a zdravotných podmienok. Autori sa zhodujú s tvrdením O. Matouška, že v najužšom zmysle je sociálna politika riešenie nepriaznivých sociálnych situácií – orientácia na núdzové riešenia a opatrenia.

Teoretické vymedzenie sociálnej politiky uzatvára kapitola, ktorá sa podrobne venuje cieľom, aktérom, nástrojom, princípom a funkciám sociálnej politiky.

Praktická časť (6. až 10. kapitola) sa predovšetkým venuje trom pilierom sociálneho systému. Druhá polovica knihy vo veľkej miere obsahuje súbor zákonov Českej republiky, ktoré vytvárajú legislatívny rámec pre sociálne poistenie, štátnu sociálnu podporu a sociálnu pomoc.

Zmeny po roku 1989 si vyžiadali rozsiahle reformy v sociálnej politike Českej republiky. Spoločne s ekonomickou transformáciou musela prebehnúť aj transformácia sociálna, v zmysle európskeho sociálneho štandardu. Bola vytvorená záchranná sociálna sieť, zložená z rôznych príspevkov a poistení, týkajúca sa zdravotníctva a dôchodkového veku. V oblasti opatrení na trhu práce sú v publikácii vymenované štátne inštitúcie a ich právomoci na znižovanie nezamestnanosti. Znova sa tu nachádza súpis opatrení a príspevkov, ktoré poskytuje Česká republika v snahe vytvoriť optimálny dopyt a ponuku v oblasti zamestnanosti. Autori sa pristavili pri probléme nezamestnanosti a tvrdia, že najviac sú nezamestnanosťou ohrozené ženy, mladiství, čerství absolventi, handicapovaní občania a občania tesne pred odchodom do dôchodku. Zaoberajú sa tiež rozdielnymi formami nezamestnanosti a dopadmi straty zamestnania na jednotlivca. Pri definovaní negatívnych vplyvov na jednotlivcov, kniha nezostáva iba pri tých ekonomických, ale obsahuje aj fyzické, psychické a rodinné dopady, ktoré sa objavujú pri strate zamestnania. Prvý pilier sociálneho systému uzatvára podrobná analýza Národného plánu zamestnanosti v Českej republike, ktorý reaguje na realitu trhu práce a je vypracovaný na základe medzinárodných dokumentov a podľa metodiky EÚ.

Druhý pilier sociálneho systému, vznikol pre prípady definovaných sociálnych situácií. Štátna sociálna podpora je určená prioritne rodinám s deťmi. Solidarita v tomto prípade prebieha smerom od bezdetných rodín k tým, ktoré deti majú a ďalej od rodín s vyššími príjmami k tým nižšie príjmovým. V publikácii sa nachádza deľba dávok na tie, ktoré sú závislé od výšky príjmu a na tie, ktoré nie sú závislé od výšky príjmu.

Tretím z pilierov sociálneho systému je sociálna pomoc. Tento systém zabezpečuje občanov v základných životných potrebách, ktoré nie sú schopní zaistiť si sami, ani za pomoci rodiny. Štát sa okrem tejto pomoci snaží o prevenciu sociálne patologických javov v spoločnosti a poskytuje poradenstvo. Kapitola uzatvára zoznam a podrobný opis druhov sociálnych služieb na území Českej republiky.

Predposledná kapitola sa venuje oblastiam sociálnej politiky štátu a porovnanie súčasnej legislatívy Českej republiky (platnej od 31. 7. 2012) s legislatívou EÚ. Výsledkom je zistenie, že Česká republika má deficit najmä v oblasti školstva a bývania. Autori sa nevyhli ani jednej z kľúčových oblastí, ktorá vplýva na sociálnu sféru a to jej financovaniu. Rozdeľovanie a prerozdeľovanie finančných prostriedkov je založené na konkrétnom chápaní sociálnej spravodlivosti a individuálnej ekonomickej a politickej situácii v každej krajine. Sociálna politika je súhrn viacerých politík – politiky bývania, politiky vzdelávania, rodinnej politiky a zdravotnej politiky štátu. Každý z nich je v knihe venovaná značná pozornosť, zakončená súhrnom najdôležitejších faktov, princípov a ukotvením v právnom prostredí Českej republiky.

Posledná časť sa venuje problému chudoby ako sociálnemu javu. Autori vychádzajú z pôvodne jednoduchej definície chudoby, ktorú rozvíjajú a delia na niekoľko špecifických druhov v rámci Welfare state. Chudoba je často spájaná so sociálnou dezintegráciou, pričom môže byť príčinou jej vzniku, jej pôvodným znakom alebo i konečným dôsledkom.

V celovom náhľade na publikáciu možno negatívne hodnotiť nevyrovnanú štruktúru, kde sa na jeden aspekt sociálnej politiky nazerá až príliš do hĺbky, na úkor iných. V niektorých prípadoch by bolo vhodné heslovité údaje podrobnejšie vysvetliť alebo uviesť príklady. Ako aj v časti venovanej vzniku, vývoju a definovaní sociálnej politiky sa javí ako vhodné, spomenúť viac významných osobností z tejto oblasti. Na konci siedmej kapitoly, o druhom pilieri sociálnej politiky, chýba celkové zhrnutie najdôležitejších pojmov a otázok.

Vo všeobecnosti pôsobí publikácia konzistentným dojmom, pomenúva hlavné oblasti sociálnej politiky a je vhodným materiálom na štúdium základov sociálnych vied. Vzhľadom na geopolitickú blízkosť, históriu a právny systém je vhodným odrazovým mostíkom pre začiatok štúdia v sociálnych odboroch aj na Slovensku.

LUKÁŠ CÍBIK